

ΣΤΟΧΑΣΤΙΚΕΣ ΔΙΕΡΓΑΣΙΕΣ & ΒΕΛΤΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΗ ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ

Εφαρμογές Παραγωγικών Μοντέλων Boltzmann:

- 1. Restrictive Boltzmann Machine (RBM)**
- 2. Αντιφατική Απόκλιση (Contrastive Divergence Algorithm)**
- 3. Deep Belief Networks (DBN)**

καθ. Βασίλης Μάγκλαρης

maglaris@netmode.ntua.gr

www.netmode.ntua.gr

Αίθουσα 002, Νέα Κτίρια ΣΗΜΜΥ

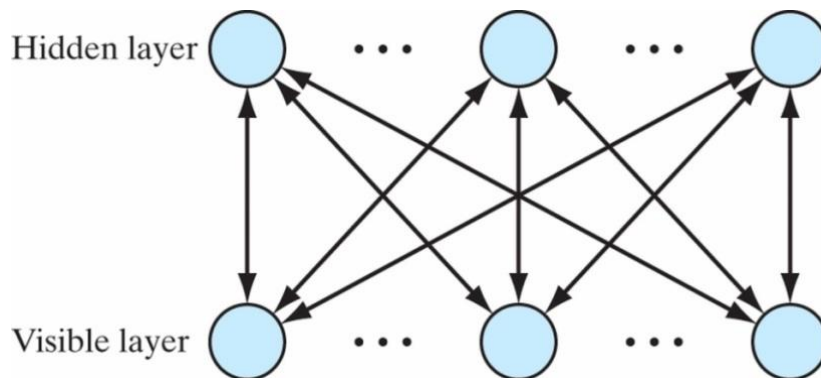
Τρίτη 1/4/2024

ΣΤΟΧΑΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ & ΒΕΛΤΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΗ ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ

Restricted Boltzmann Machine (RBM) (1/2)

<https://christian-igels.github.io/paper/TRBMAI.pdf>

- Στοχαστικοί νευρώνες 2 επιπέδων (**ορατό, κρυφό**), συμμετρικές συνάψεις, δυαδικές καταστάσεις $\{0,1\}$
- Οι καταστάσεις των K ορατών νευρώνων v_i του δικτύου **RBM** κωδικοποιούν παρατηρήσιμα χαρακτηριστικά (*observable features*) δείγματος εισόδου/εξόδου, ενώ οι L του κρυφού επιπέδου h_j κωδικοποιούν κρυφές ιδιότητες (*latent features*)
- Έστω $\mathbf{x}_\alpha^{(t)} = [v_1 v_2 \dots v_K]^T$, $\mathbf{x}_\beta^{(t)} = [h_1 h_2 \dots h_L]^T$ διανύσματα κατάστασης της **RBM** στο βήμα $t = 0, 1, 2, \dots, k$
- Οι πιθανότητες ισορροπίας των καταστάσεων εξαρτώνται από την «ενέργεια» $E(\mathbf{x}_\alpha^{(t)}, \mathbf{x}_\beta^{(t)})$:
$$P(\mathbf{x}_\alpha^{(t)}, \mathbf{x}_\beta^{(t)}) \propto e^{-E(\mathbf{x}_\alpha^{(t)}, \mathbf{x}_\beta^{(t)})}$$
- Νευρώνες του ίδιου επιπέδου: **Ασύνδετοι** $\Rightarrow$ Οι καταστάσεις κρυφών νευρώνων $\sim$ **ανεξάρτητες** τυχαίες μεταβλητές υπό την συνθήκη των καταστάσεων των ορατών νευρώνων

Harmonium (1986, Paul Smolensky) $\rightarrow$
RBM (2006, Geoffrey Hinton)

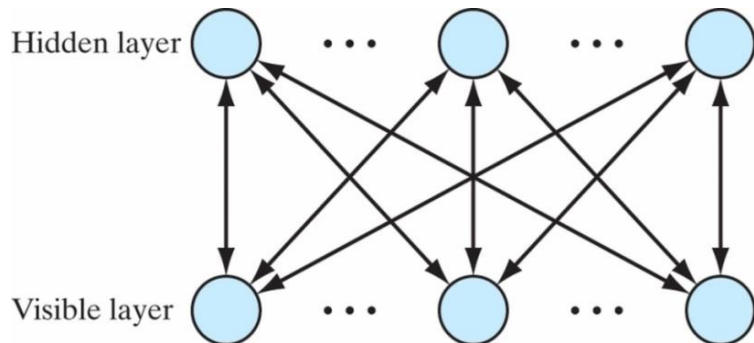
ΣΤΟΧΑΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ & ΒΕΛΤΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΗ ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ

Restricted Boltzmann Machine (RBM) (2/2)

<https://christian-igels.github.io/paper/TRBMAI.pdf>

- Κάθε δειγματικό στοιχείο μάθησης $\in \mathcal{T}$ κλειδώνει στο **βήμα** $t = 0$ τις καταστάσεις των v_i
- Σε **βήματα** $t = 1, 2, \dots, k$ οι καταστάσεις των νευρώνων οδηγούνται σε ισορροπία με **δειγματοληψία Gibbs**. Κάθε βήμα περιλαμβάνει: (1) τη παραγωγή (**sampling**) τιμών από **visible** $\rightarrow$ **hidden** neurons και (2) **sampling** από τα **hidden** $\rightarrow$ **visible** neurons
- Συνάρτηση ενεργοποίησης νευρώνων: Σιγμοειδής (**logistic**) συνάρτηση $\varphi(v) = \frac{1}{1 + \exp(-v)}$
- Στη παράμετρο ενεργοποίησης v αθροίζονται οι καταστάσεις των συνδεόμενων νευρώνων με συναπτικά βάρη $w_{ji} = w_{ij}$ **όπως έχουν οριστεί στη παρούσα επανάληψη** καθώς και εξωτερικοί παράγοντες **bias**: a_i για τους ορατούς νευρώνες και b_j για τους κρυφούς
- Η «ενέργεια» του δικτύου **RBM** με δυαδικές καταστάσεις $\{0, 1\}$ απλοποιείται σαν

$$E(\mathbf{x}_\alpha^{(t)}, \mathbf{x}_\beta^{(t)}) = - \sum_{i,j} v_i h_j w_{ij}$$

Πλεονέκτημα RBM από Boltzmann Machine

Η μη διασύνδεση μεταξύ νευρώνων του ίδιου επιπέδου επιταχύνει τη παραγωγή δείγματος με στατιστική ομοιότητα σε δεδομένα μάθησης

ΣΤΟΧΑΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ & ΒΕΛΤΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΗ ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ

Αλγόριθμος Μάθησης σε Restricted Boltzmann Machine (RBM)

(2002, Geoffrey Hinton)

<https://www.cs.toronto.edu/~hinton/absps/guideTR.pdf>,

Συνιστώσα $v_i \in \{1,0\}$ του $\mathbf{x}_\alpha^{(t)}$: Κατάσταση **ορατού** (*visible*) νευρώνα i στο βήμα t

Συνιστώσα $h_j \in \{1,0\}$ του $\mathbf{x}_\beta^{(t)}$: Κατάσταση **κρυφού** (*hidden*) νευρώνα j στο βήμα t

Ζητούμενο: Συναπτικά Βάρη $w_{ij} = w_{ji}$ μεταξύ ορατών και κρυφών νευρώνων ώστε στη

σύγκλιση ($t \rightarrow \infty$) να δημιουργηθούν καταστάσεις v_i του $\mathbf{x}_\alpha^{(t)}$ με κατανομή **Gibbs** που να

προσεγγίζει κατά **Kullback-Leibler (KL)** την κατανομή του δείγματος μάθησης $\mathbf{x}_\alpha^{(0)} \in \mathcal{J}$

$$P(\mathbf{x}_\alpha^{(t)}) = \frac{1}{Z} \sum_{\mathbf{x}_\beta^{(t)}} \exp\left(-\frac{E(\mathbf{x}^{(t)})}{T}\right), E(\mathbf{x}^{(t)}) = E(\mathbf{x}_\alpha^{(t)}, \mathbf{x}_\beta^{(t)}) = -\sum_{i,j} v_i h_j w_{ij}, -\frac{\partial E(\mathbf{x}^{(t)})}{\partial w_{ij}} = v_j h_i$$

Αλγόριθμος: Για κάθε στοιχείο $\mathbf{x}_\alpha^{(0)}$ του δείγματος μάθησης επαναλαμβάνεται για $t = 1, 2, 3 \dots k$

η παραγωγή (*sampling*) διανυσμάτων καταστάσεων $\mathbf{x}_\alpha^{(t)}, \mathbf{x}_\beta^{(t)}$

➤ Εκκίνηση $t = 0$ με κλείδωμα των καταστάσεων των ορατών νευρώνων v_i σε **δειγματικό στοιχείο μάθησης** $\mathbf{x}_\alpha^{(0)} \in \mathcal{J}$ και παραγωγή (*Gibbs sampling*) του $\mathbf{x}_\beta^{(0)}$ των καταστάσεων των κρυφών νευρώνων h_j με σιγμοειδή πιθανότητα: $p(h_j = 1) = \varphi(b_j + \sum_i v_i w_{ij})$

➤ Για $t = 1, 2, 3 \dots k$ *sampling* των $\mathbf{x}_\alpha^{(t)}$ από τις $\mathbf{x}_\beta^{(t-1)}$ με $p(v_i = 1) = \varphi(a_i + \sum_j h_j w_{ij})$ και των $\mathbf{x}_\beta^{(t)}$ από τις $\mathbf{x}_\alpha^{(t)}$ με $p(h_j = 1) = \varphi(b_j + \sum_i v_i w_{ij})$

Από όλα τα $\mathbf{x}_\alpha^{(0)}, \mathbf{x}_\alpha^{(k)}$ προκύπτουν οι διαφοροποιήσεις Δw_{ij} προς τη μεγιστοποίηση του **λογαρίθμου πιθανοφάνειας** των **ανεξαρτήτων** $\mathbf{x}_\alpha \in \mathcal{J}$: $L(\mathbf{w}) = \sum_{\mathbf{x}_\alpha \in \mathcal{J}} \log P(\mathbf{X}_\alpha = \mathbf{x}_\alpha)$

ΣΤΟΧΑΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ & ΒΕΛΤΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΗ ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ

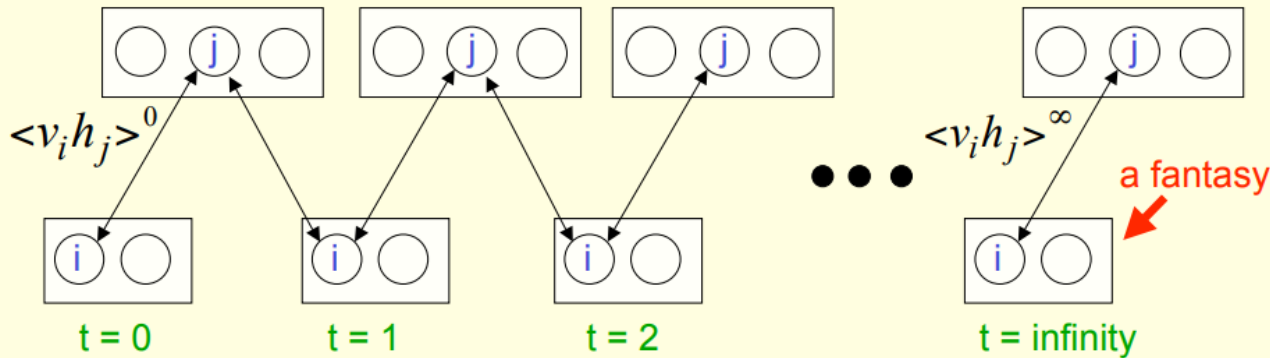
Αλγόριθμος Αντιφατικής Απόκλισης (Contrastive Divergence)

(2002, Geoffrey Hinton)

<http://www.cs.utoronto.ca/~hinton/absps/nccd.pdf>

Κριτήριο: Μεγιστοποίηση του λόγου πιθανοφάνειας $L(\mathbf{w}) = \sum_{\mathbf{x}_\alpha \in \mathcal{T}} \log P(\mathbf{X}_\alpha = \mathbf{x}_\alpha)$ με επαναλήψεις προς *Gradient Ascent* κατά $\frac{\partial L(\mathbf{w})}{\partial w_{ij}} = \rho_{ij}^{(0)} - \rho_{ij}^{(k)}$ όπου $\rho_{ij}^{(t)}$ οι μέσες συσχετίσεις των νευρώνων i, j κατά την εκκίνηση $t = 0$ και την τελική σύγκλιση $t = k \rightarrow \infty$

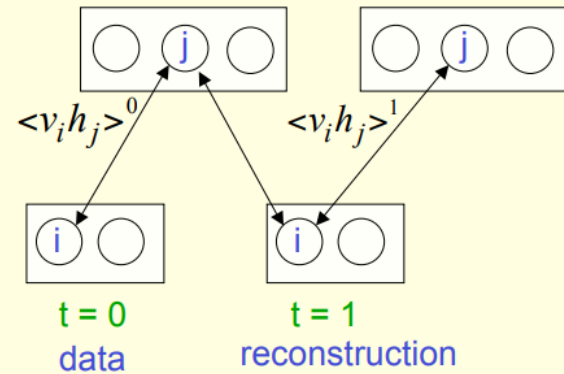
- Οι $\rho_{ij}^{(0)}$ αντανakλούν συσχετίσεις που ταιριάζουν στα δεδομένα μάθησης ενώ οι $\rho_{ij}^{(k)}$ παράγουν συσχετίσεις ιδεατών μοντέλων (*Αντιφατική Απόκλιση, Contrastive Divergence*)
- Στόχος της **RBM** η **σύγκλιση** των δύο με κατάλληλη ρύθμιση των παραμέτρων $\mathbf{w}$

$$\rho_{ij}^{(0)} \leftrightarrow \langle v_i h_j \rangle^0$$
$$\rho_{ij}^{(t)} \leftrightarrow \langle v_i h_j \rangle^t$$

Προέγγιση στη πράξη: Ανάλογα με τα δεδομένα μάθησης (πλήθος στοιχείων, αντιπροσωπευτικότητα, παρατηρήσιμα χαρακτηριστικά - *features*) και τον αριθμό κρυφών νευρώνων που καθορίζουν *latent features* μπορεί να αρκούν λίγα βήματα k αντί των πολλών για κατευθύνσεις μεγιστοποίησης $\rho_{ij}^{(0)} - \rho_{ij}^{(\infty)}$

Μέγιστη απλούστευση: $k = 1, \Delta w_{ij} = \varepsilon (\rho_{ij}^{(0)} - \rho_{ij}^{(1)})$

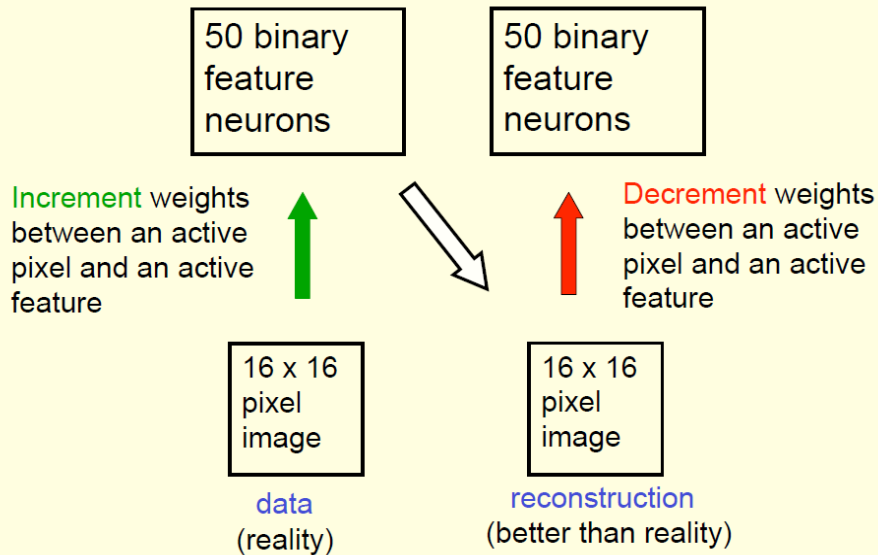
ΣΤΟΧΑΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ & ΒΕΛΤΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΗ ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ

Εφαρμογή RBM – Αναπαραγωγή Χειρόγραφων Αριθμών (1/3)

Geoffrey Hinton, “Tutorial on Deep Belief Nets” 2007 NIPS (Neural Information Processing Systems) Conference <https://www.cs.toronto.edu/~hinton/nipstutorial/nipstut3.pdf>

- Δειγματικά στοιχεία μάθησης (**data**): Σκαναρισμένες εικόνες χειρόγραφου αριθμού σε $16 \times 16 = 256$ pixels με κωδικοποίηση 1 bit/pixel (άσπρο – μαύρο)
(απλοποίηση από **MNIST Database**: αριθμός pixels 784 $\rightarrow$ 256, grayscale $\rightarrow$ black/white)
- Αναπαραγωγή (**reconstruction**): Μέσω **RBM** με 256 visible neurons & 50 hidden feature neurons (50 $\times$ 256 συναπτικά βάρη)

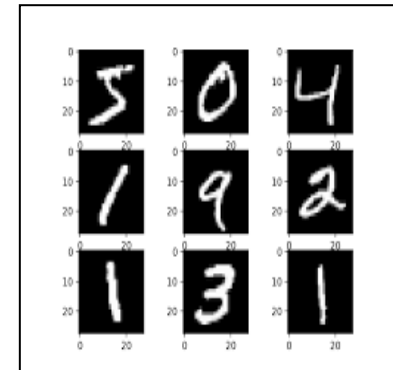
How to learn a set of features that are good for reconstructing images of the digit 2

MNIST Datasets

Modified National Institute of Standards & Technology Database

- Images of Handwritten Numbers 0, ..., 9
- $28 \times 28 = 784$ pixels/image
- Grayscale Encoding: Range (0,1)
- Learning Dataset: 60,000 Images
- Test Dataset: 10,000 Images

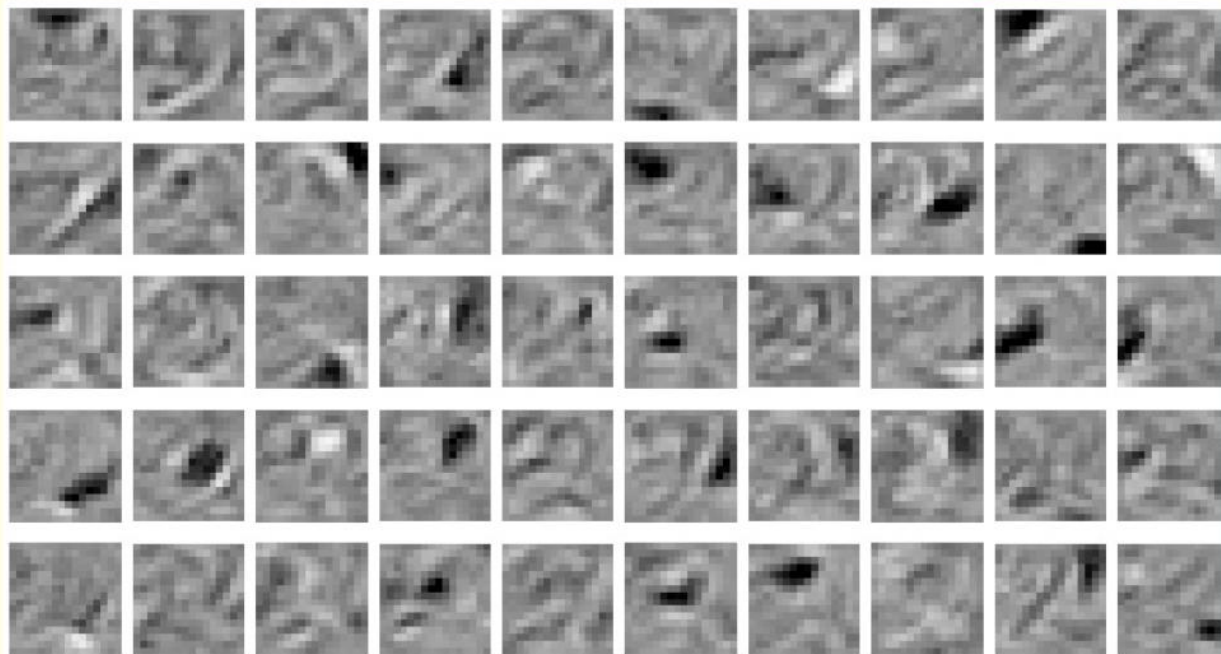

ΣΤΟΧΑΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ & ΒΕΛΤΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΗ ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ

Εφαρμογή RBM – Αναπαραγωγή Χειρόγραφων Αριθμών (2/3)

Geoffrey Hinton, “Tutorial on Deep Belief Nets” 2007 NIPS (Neural Information Processing Systems) Conference <https://www.cs.toronto.edu/~hinton/nipstutorial/nipstut3.pdf>

The final 50 x 256 weights

Each neuron grabs a different feature.

ΣΤΟΧΑΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ & ΒΕΛΤΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΗ ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ

Εφαρμογή RBM – Αναπαραγωγή Χειρόγραφων Αριθμών (3/3)

Geoffrey Hinton, “Tutorial on Deep Belief Nets” 2007 NIPS (Neural Information Processing Systems) Conference <https://www.cs.toronto.edu/~hinton/nipstutorial/nipstut3.pdf>

Προβλήματα γενίκευσης από υπεραπλούστευση διαδικασίας μάθησης:
Λανθασμένη αναπαραγωγή χειρόγραφου αριθμού **3** από RBM με δείγμα μάθησης αποκλειστικά με χειρόγραφα στοιχεία αριθμού **2**

How well can we reconstruct the digit images from the binary feature activations?

Data
↓
Reconstruction from activated binary features
↓

New test images from the digit class that the model was trained on

Data
↓
Reconstruction from activated binary features
↓

Images from an unfamiliar digit class (the network tries to see every image as a 2)

ΣΤΟΧΑΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ & ΒΕΛΤΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΗ ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ

Παράδειγμα Ταξινόμησης Προτύπων με RBM

<https://christian-igels.github.io/paper/TRBMAI.pdf>

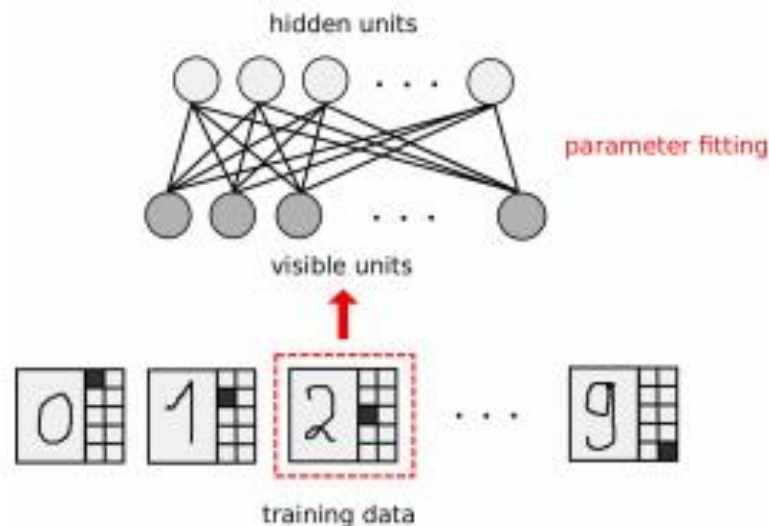
Δείγμα Μάθησης RBM με Ενσωμάτωση Label σε Εικόνες

Δείγμα Μάθησης Εικόνων με προσθήκη *metadata*: Κωδικοποίηση κλάσης σαν *label* και ενσωμάτωση σε δειγματικά στοιχεία μάθησης που κλειδώνονται στην αρχική κατάσταση των ορατών νευρώνων της RBM

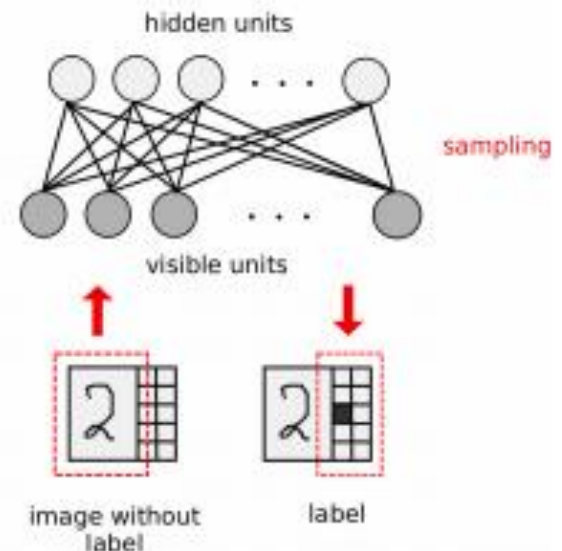
Ταξινόμηση Δείγματος Test

Είσοδος εικόνας test χωρίς *label* και *αναπαραγωγή* της στην τελική κατάσταση των ορατών νευρώνων της RBM με συμπλήρωση πληροφορίας κλάσης σύμφωνα με τις στατιστικές εκτιμήσεις που προέκυψαν από τη διαδικασία μάθησης

learning with labels

classification

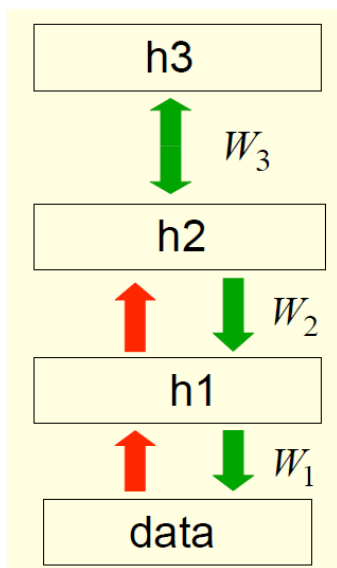
ΣΤΟΧΑΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ & ΒΕΛΤΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΗ ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ

Deep Belief Nets (DBN)

Μάθηση των DBN (2007, **Geoffrey Hinton**)

Αποτελείται από στοίβα πολλαπλών ιεραρχικών στρωμάτων συνδεδεμένων νευρώνων με δυαδικές στοχαστικές καταστάσεις:

1. **Ορατό Στρώμα (*Visible Layer*)** που αρχικά **κλειδώνει** σε δειγματικά στοιχεία μάθησης και μετά τη σύγκλιση **παράγει** δειγματικό στοιχείο (***generated visible state***)
2. **Ιεραρχικά Κρυφά Στρώματα (*Hidden Layers*)** που κωδικοποιούν στατιστικά χαρακτηριστικά (***features***) και στατιστικά χαρακτηριστικά χαρακτηριστικών (***features of features***) που προκύπτουν από το δείγμα μάθησης (λογική **pendemonium**, 1958 **Selfridge**)
3. Στο σχήμα με 3 Κρυφά Στρώματα, τα ανώτερα (**h2 & h3**) αποτελούν ***Restricted Boltzmann Machines*** (harmonium) με το **h2** να παίζει ρόλο ορατού στρώματος. Τα δύο κατώτερα (visible **data** & **h3**) διαμορφώνουν ***Κατευθυντικό Γράφο*** (Logistic Belief Net)

Φάση Μάθησης (bottom-up)

- Το στρώμα data συντονίζει το h1 με βάση το training sample
- Το h1 ενεργοποιεί την RBM (h2, h3)

Φάση Παραγωγής Δείγματος (sample generation)

- Η RBM (h2, h3) παράγει δείγμα ισορροπίας Gibbs με ***πολλαπλές διαδοχικές επαναλήψεις*** (κύριος λόγος καθυστέρησης)

Τελική Φάση Συνολικής Ανανέωσης Καταστάσεων (top-down)

- Τα κατώτερα στρώματα h1 και data συντονίζονται με το δείγμα ισορροπίας σε μία τελική επανάληψη